

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/120/2002

POSIADANIE DÓBR TRWAŁEGO UŻYTKU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SPIS TREŚCI

MAJĄTEK TRWAŁY I WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH	2
ZMIANY W WYPOSAŻENIU W DOBRA.....	6
Domy, mieszkania, działki	6
Wyposażenie w sprzęt AGD	6
Przedmioty elektroniki użytkowej	7
Księgozbiory, nagrania i dzieła sztuki	9
Rowery, sprzęt sportowy, rekreacyjny i do ćwiczeń	9
WSKAŹNIKI UPOWSZECHNIENIA DÓBR W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH	10

Stan posiadania gospodarstw domowych dobrze oddaje zróżnicowanie ekonomiczne naszego społeczeństwa, jest też zarazem wskaźnikiem zróżnicowania potrzeb, aspiracji i stylów życia poszczególnych grup społecznych.

W skład wyposażenia gospodarstw domowych wchodzi przedmioty i urządzenia o różnym charakterze, zaspokajające potrzeby podstawowe (lodówki, pralki itp.), potrzeby związane z kulturą i rozrywką (sprzęt audio i wideo, zbiory książek, nagrań itd.) czy rekreacją fizyczną (sprzęt sportowy) bądź zaspokajające inne potrzeby (np. komputery czy rowery). Niektóre z dóbr mają przy tym znaczenie prestiżowe lub są symbolem luksusu (np. kamery wideo, cyfrowe aparaty fotograficzne, pralko-suszarki, zmywarki do naczyń), świadczącym o zamożności posiadaczy. Przy omawianiu tych kwestii trzeba też wziąć pod uwagę posiadanie domów i mieszkań.

Wraz ze wzrostem zamożności gospodarstw domowych przybywa w nich dóbr trwałego użytku. Ponadto wyposażenie gospodarstw domowych zmienia się wraz z rozwojem elektroniki - staje się coraz bogatsze w sprzęt różnego rodzaju (np. konsole do gier komputerowych, odtwarzacze DVD, cyfrowe aparaty fotograficzne). Wydaje się, że bogata lista dóbr, o które pytaliśmy w naszym czerwcowym sondażu¹, dobrze oddaje obecny stan posiadania i standard materialny gospodarstw domowych w naszym kraju². Dzięki powtarzalności pytań, zadawanych we wcześniejszych badaniach, możemy uchwycić zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach w wyposażeniu gospodarstw domowych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (145), 7-10 czerwca 2002, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1060).

² Trzeba jednak pamiętać, że nie dysponujemy danymi dotyczącymi stanu technicznego czy jakości poszczególnych dóbr i urządzeń, a różnice pod tym względem mogą być znaczne.

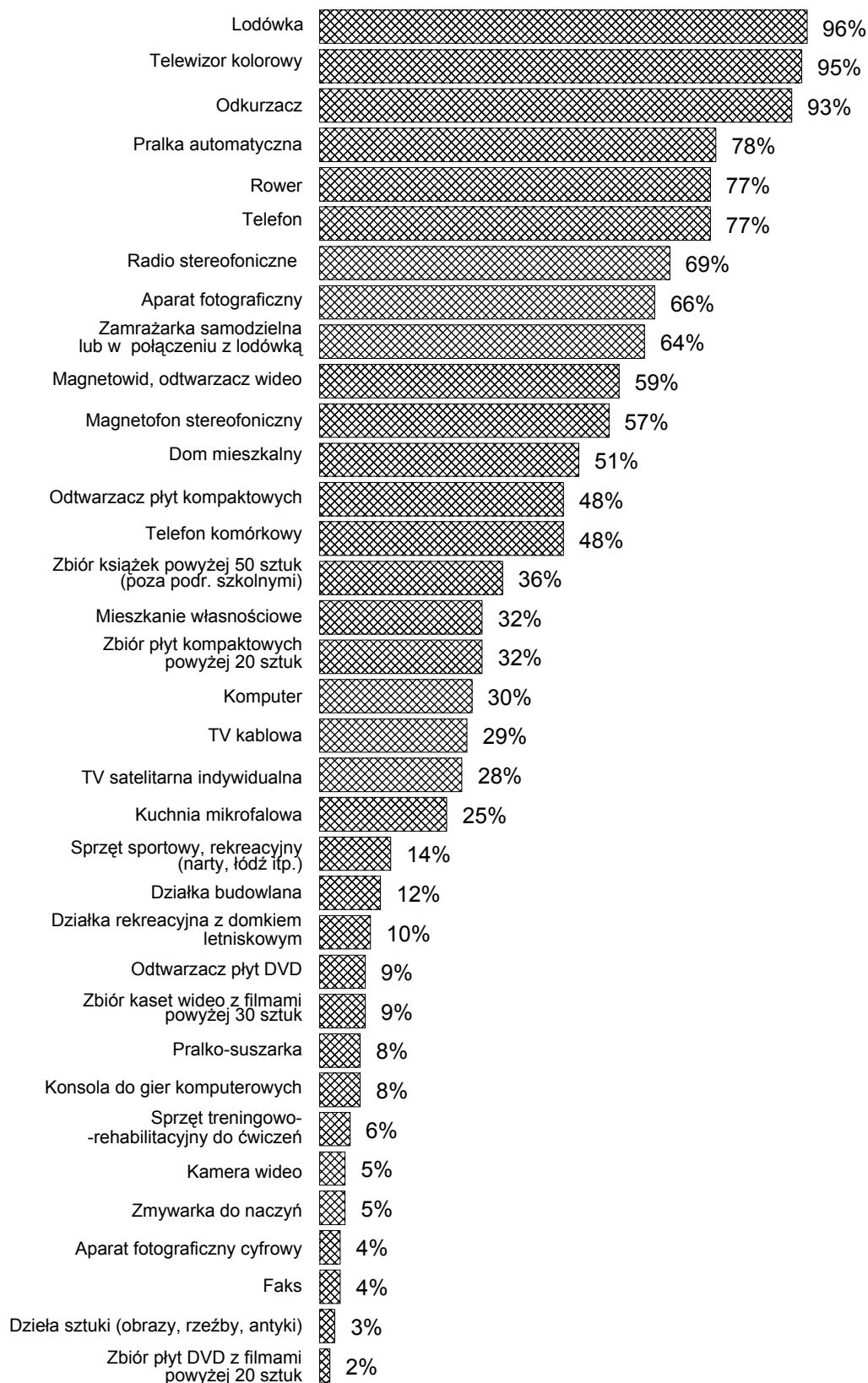
MAJĄTEK TRWAŁY I WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH

Z deklaracji naszych respondentów wynika, że prawie wszystkie gospodarstwa domowe mają lodówkę i telewizor kolorowy oraz odkurzacz - żadne inne dobra nie są tak powszechne. Społeczne zróżnicowanie pod tym względem jest niewielkie. Nieco częstszemu posiadaniu telewizora kolorowego sprzyja poziom wykształcenia i dochodów; wyraźnie rzadziej właścicielami takich telewizorów są najstarsi respondenci, mający 65 i więcej lat (88%). Posiadanie odkurzacza rzadziej niż pozostali badani deklarują osoby z wykształceniem podstawowym, renciści, mieszkańcy wsi.

Ponad trzy czwarte ankietowanych ma w swym gospodarstwie domowym pralkę automatyczną, rower czy telefon, a dwie trzecie - lodówkę z zamrażarką (lub samodzielną zamrażarkę), aparat fotograficzny oraz stereofoniczne radio. Rowery występują najczęściej w gospodarstwach wiejskich, a im większe miasto, tym rzadziej je spotykamy. Na wsi natomiast jest, oczywiście, znacznie mniej pralek automatycznych; posiadanie pralki jest przy tym wyraźnie powiązane z poziomem wykształcenia i dochodami, podobnie jak posiadanie telefonu oraz zwykłego aparatu fotograficznego i radia stereofonicznego. Zamrażarki częściej znajdują się w gospodarstwach domowych rolników (86%) i mieszkańców wsi w ogóle, częściej w domach osób z wykształceniem podstawowym niż lepiej wykształconych. Dodajmy, że najstarsi ankietowani oraz renciści i emeryci rzadziej niż pozostali deklarują posiadanie wymienionych dóbr. Dotyczy to także większości dóbr, których występowanie omawiamy niżej, z wyjątkiem posiadania domu lub mieszkania.

Ponad połowa badanych ma w domu także magnetofon stereofoniczny i magnetowid, natomiast prawie co drugi posiada odtwarzacz płyt kompaktowych (CD) i telefon komórkowy. Tak duże upowszechnienie wymienionych wyżej dóbr stanowi o pewnym społecznym standardzie wyposażenia gospodarstw domowych. Dobra te częściej spotykamy w miastach niż na wsi. Ich posiadanie powiązane jest z poziomem wykształcenia oraz z dobrą oceną warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego, niekoniecznie natomiast z poziomem dochodów. Trzeba podkreślić, że na ogół posiadanie określonych dóbr jest silnie powiązane pozytywnie - co zrozumiałe - z oceną warunków materialnych, w jakich się żyje.

RYS. 1. MAJĄTEK TRWAŁY I WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH

Do społecznego standardu trzeba też zaliczyć posiadanie na własność domu lub mieszkania - obecnie już nieco ponad połowa ankietowanych mieszka we własnym domu, a prawie jedna trzecia posiada mieszkanie na własność. Część ankietowanych ma jedno i drugie - samo mieszkanie, jak wynika z analizy danych, ma 23% ogółu badanych - zatem niemal trzy czwarte ankietowanych mieszka we własnym domu lub mieszkaniu, które jest ich (lub ich rodziny) własnością. Ponadto co ósmy respondent wskazuje na posiadanie działki budowlanej, a więc na zamiar budowy własnego domu. Stosunkowo rzadkie natomiast jest posiadanie działki z domkiem letniskowym.

Mieszkańcy wsi, oczywiście, o wiele częściej (85%) niż mieszkańcy miast (21%-39%) mieszkają we własnych domach, częściej też posiadaczami domów są badani o niskim wykształceniu. Odwrotnie jest w przypadku mieszkań: im większe miejsce zamieszkania, tym częściej ankietowani mają mieszkania na własność. Posiadanie mieszkania jest przy tym wyraźnie powiązane z poziomem wykształcenia i dobrą sytuacją materialną. Im badani są lepiej wykształceni, tym częściej także są właścicielami działek budowlanych, zarazem im mniejsze miejsce zamieszkania, tym częstsze posiadanie takiej działki. Z poziomem wykształcenia i zamożnością oraz, co oczywiste, z mieszkaniem w mieście powiązane jest posiadanie działki rekreacyjnej z domkiem letniskowym.

O wiele rzadziej Polacy mają w swoich domach zbiory książek i płyt z muzyką czy dostęp do różnych kanałów telewizyjnych dzięki telewizji kablowej lub satelitarnej. Nieco mniej niż jedna trzecia gospodarstw dysponuje komputerem, a jedna czwarta ma kuchenkę mikrofalową.

Na ogół im respondenci są lepiej wykształceni, uzyskują wyższe dochody na osobę i mieszkają w większej miejscowości, tym częściej deklarują, że w swych gospodarstwach domowych mają zbiory książek, płyt, komputery i dostęp do telewizji kablowej. Ponadto o posiadaniu tych dóbr częściej mówią ludzie młodzi niż badani w średnim wieku lub starsi. Inaczej jest z telewizją satelitarną - częściej występującą w mniejszych miejscowościach, gdzie nie ma sieci kablowych - oraz z kuchenkami mikrofalowymi, których posiadanie wiąże się z poziomem wykształcenia i jest rzadsze na wsi, ale zarazem częstsze w miastach mniejszych niż w dużych i nie wykazuje tak wyraźnego powiązania z wiekiem badanych.

Spośród przedmiotów występujących rzadko wyróżnia się sprzęt sportowy i rekreacyjny - dysponuje nim co siódme gospodarstwo domowe, ponadto niewielki odsetek badanych ma też sprzęt o charakterze treningowo-rehabilitacyjnym. Posiadanie sprzętu sportowego i rekreacyjnego jest tym częstsze, im wyższe wykształcenie ankietowanych (ale nie jest powiązane z wysokością dochodów na osobę), częściej też mają go osoby młode i w średnim wieku niż starsze. Podobnie jest ze sprzętem treningowo-rehabilitacyjnym, ale w tym wypadku istotny jest również poziom dochodów.

Mniej niż co dziesiąty respondent ma w domu najnowocześniejszy sprzęt audio (lub audio-wideo) - odtwarzacz płyt DVD, a znacznie mniej osób może się pochwalić zbiorem płyt DVD powyżej 20 sztuk. Relatywnie rzadkie są także deklaracje posiadania większych zbiorów kaset wideo z filmami - mimo że w większości gospodarstw domowych występują magnetowidy - oraz konsoli do gier komputerowych. Podobnie jak wiele innych dóbr, tak i te występują w gospodarstwach domowych tym częściej, im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna ankietowanych, ale posiadaniu zbioru kaset wideo i konsoli sprzyja także młody wiek.

Pralko-suszarka, zmywarka do naczyń oraz kamera wideo, faks lub cyfrowy aparat fotograficzny to przedmioty, które występują rzadko, stanowiąc zwykle przejaw bardzo dobrej kondycji materialnej gospodarstwa domowego. Do najrzadziej występujących dóbr należą też dzieła sztuki. Ciekawe zarazem, że posiadaniu pralko-suszarki prócz wykształcenia zdaje się sprzyjać młody wiek (do 34 lat), co wynika przypuszczalnie ze stosunkowo niedawnego pojawienia się tego urządzenia na rynku. Podobnie jest ze zmywarką do naczyń, trzeba jednak dodać, że jest ona znacznie częstszym wyposażeniem mieszkań wielkomiejskich, w miejscowościach liczących więcej niż 500 tys. mieszkańców (11%). Faks mają także najczęściej mieszkańcy wielkich miast (10%) i osoby z wyższym wykształceniem, natomiast posiadanie cyfrowego aparatu fotograficznego nie jest tak wyraźnie zróżnicowane. Dzieła sztuki są przede wszystkim w domach osób z wyższym wykształceniem (12%); ich posiadanie deklarują najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (13%) oraz pracujący na własny rachunek (8%).

ZMIANY W WYPOSAŻENIU W DOBRA

Domy, mieszkania, działki

Zmiany stanu posiadania domów i działek, jakie odnotowaliśmy w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych, wskazują na rozmaite fluktuacje na rynku nieruchomości, ale ostatnie lata przyniosły znaczący wzrost (o 5-6 punktów) odsetka gospodarstw domowych, których członkowie posiadają domy mieszkalne i własne mieszkania, co wynika przypuszczalnie zarówno z potrzeb, jak i polityki finansowej państwa sprzyjającej nie tylko budowaniu nowych domów i mieszkań, ale też nabywaniu już istniejących na własność.

Tabela 1

Stan posiadania	Wskazania respondentów według terminów badań				
	1996	1997	1998	1999	2002
	w procentach				
Dom mieszkalny	49	47	43	46	51
Mieszkanie własnościowe	22	22	29	26	32
Działka rekreacyjna z domkiem letniskowym	8	11	9	11	10
Działka budowlana	11	12	13	10	12

Od kilku lat nie ulegają istotnym zmianom odsetki właścicieli działek rekreacyjnych oraz działek budowlanych.

Wyposażenie w sprzęt AGD

Wyposażenie gospodarstw domowych w lodówki i odkurzacze niemal się nie zmienia, jednak z perspektywy czasu widać, że odkurzaczy jest coraz więcej. Prawie wcale nie zmienia się w ostatnich latach także odsetek gospodarstw posiadających pralko-suszarki i zmywarki do naczyń - trudno powiedzieć, czy jest to kwestia ich ceny czy też innych przyczyn, np. braku miejsca w kuchniach albo przekonania, że nie są to urządzenia niezbędne.

Tabela 2

Wyposażenie mieszkań w sprzęt gospodarstwa domowego	Wskazania respondentów według terminów badań							
	1990	1992	1994	1996	1997	1998	1999	2002
	w procentach							
Lodówka	97	92	97	95	96	96	96	96
Odkurzacz	88	-	-	-	-	91	90	93
Pralka automatyczna	55	50	57	62	63	70	70	78
Zamrażarka samodzielna lub w połączeniu z lodówką	-	31	43	50	51	54	57	64
Kuchnia mikrofalowa	-	2	6	7	10	15	14	25
Pralko-suszarka	-	6	8	6	8	6	7	8
Zmywarka do naczyń	-	1	2	1	3	4	3	5

W porównaniu z danymi poprzedniego sondażu - z roku '99 - wyraźnie wzrosły odsetki gospodarstw wyposażonych w kuchenki mikrofalowe, przybyło także zamrażarek lub lodówek z zamrażarkami oraz pralek automatycznych. W trzech ostatnich latach mimo kryzysu gospodarczego nastąpiła zatem znaczna poprawa wyposażenia mieszkań w sprzęt uważany za niezbędny dla sprawnego prowadzenia gospodarstwa, jak zamrażarki i pralki, oraz w urządzenia ułatwiające szybkie przygotowanie posiłków, jak: kuchenki mikrofalowe, choć te ostatnie na razie nie są powszechne.

Przedmioty elektroniki użytkowej

Trzy lata, jakie minęły od naszego poprzedniego sondażu, to okres bardzo szybkiego upowszechnienia się telefonów komórkowych - odsetek gospodarstw domowych, w których występują, wzrósł aż czterokrotnie i obecnie możemy je spotkać niemal w co drugim domu. Znacznie więcej jest też telefonów stacjonarnych.

Tabela 3

Wyposażenie mieszkań w urządzenia i sprzęt elektroniki użytkowej oraz sprzęt optyczny	Wskazania respondentów według terminów badań							
	1990	1992	1994	1996	1997	1998	1999	2002
	w procentach							
Telewizor kolorowy	50	65	82	88	91	92	94	95
Telefon	23	23	36	39	47	57	63	77
Radio stereofoniczne	-	-	-	-	-	52	56	69
Aparat fotograficzny	-	-	-	-	-	59	58	66
Magnetowid, odtwarzacz wideo	13	31	48	53	55	59	58	59
Magnetofon stereofoniczny	-	-	-	-	-	48	50	57
Odtwarzacz płyt kompaktowych	-	-	-	-	-	25	33	48
Telefon komórkowy	-	-	-	-	2	5	12	48
Komputer	-	6	11	13	13	14	17	30
TV kablowa	-	7	-	20	23	30	33	29
TV satelitarna indywidualna	3	3	9	12	16	19	20	28
Odtwarzacz płyt DVD	-	-	-	-	-	-	-	9
Konsola do gier komputerowych	-	-	-	-	-	6	6	8
Kamera wideo	-	-	-	-	-	3	4	5
Aparat fotograficzny cyfrowy	-	-	-	-	-	-	-	4
Faks	-	-	-	-	-	-	-	4

Obok telefonów stacjonarnych wyraźnie też wzrosła - o kilkanaście punktów procentowych - liczba radiodbiorników stereofonicznych, odtwarzaczy płyt kompaktowych i komputerów. Odtwarzacze płyt CD posiada już blisko połowa gospodarstw domowych, stały się więc one czymś powszechnym, należącym do przeciętnego standardu wyposażenia, podobnie jak stereofoniczny sprzęt audio. Niemal podwojenie się liczby komputerów także wskazuje na to, że wkrótce i one staną się w naszych domach urządzeniem standardowym.

Trzeba też odnotować znaczny wzrost odsetka gospodarstw domowych, w których występuje stereofoniczny magnetofon czy zwykły aparat fotograficzny, oraz gospodarstw wyposażonych w urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej. Natomiast nieznacznie tylko wzrósł odsetek magnetowidów i telewizorów kolorowych, konsoli do gier i kamer wideo.

Po raz pierwszy umieszczony na naszej liście cyfrowy aparat fotograficzny i faks to sprzęt, w który gospodarstwa domowe wyposażone są najrzadziej.

Księgozbiory, nagrania i dzieła sztuki

Przedmioty zaliczone do tej grupy służą do zaspokajania potrzeb kulturalnych, związanych zarówno z kulturą masową, jak i elitarną, i występują w gospodarstwach domowych względnie rzadko. Najbardziej rozpowszechnione są zbiory książek obecne w nieco ponad jednej trzeciej gospodarstw - zmiana w porównaniu z poprzednim sondażem jest nieznaczna. Natomiast prawie dwukrotnie wzrósł odsetek gospodarstw domowych posiadających zbiory płyt kompaktowych, które stały się prawie równie częste jak zbiory książek.

Tabela 4

Wyposażenie gospodarstw domowych w księgozbiory, nagrania i dzieła sztuki	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1998	1999	2002
	w procentach		
Zbiór książek powyżej 50 sztuk (poza podręcznikami szkolnymi)	33	35	36
Zbiór płyt kompaktowych powyżej 20 sztuk	7	17	32
Zbiór kaset wideo z filmami powyżej 30 sztuk	8	12	9
Dzieła sztuki (obrazy, rzeźby, antyki)	3	3	3
Zbiór płyt DVD z filmami powyżej 20 sztuk	-	-	2

Nieco mniej jest obecnie zbiorów kaset wideo z filmami - mógł na to wpłynąć rozwój nowego nośnika nagrań wideo, jakim jest DVD, choć na razie niewiele osób ma zbiory tych płyt przekraczające 20 sztuk (ale odtwarzacze są już w co jedenastym gospodarstwie domowym). Nie zmieniła się liczba respondentów, w których domach znajdują się dzieła sztuki.

Rowery, sprzęt sportowy, rekreacyjny i do ćwiczeń

Dane dotyczące rowerów i sprzętu sportowo-rekreacyjnego nie są porównywalne z wcześniejszymi. Dotychczas na naszych listach były jedynie rowery górskie, a pytanie o sprzęt sportowy było nieco inaczej sformułowane, nie możemy więc prześledzić zmian,

jakie zachodzą w wyposażeniu gospodarstw domowych w te urządzenia. Zauważmy jednak, że sprzęt o charakterze sportowym, turystycznym czy wypoczynkowym występuje dość rzadko, ma raczej elitarny charakter, jest on przecież zazwyczaj dość drogi i wiąże się z określonym stylem życia, który nie jest powszechny. Bardzo niewiele osób ma w swoich gospodarstwach domowych sprzęt do ćwiczeń - jest on kosztowny i wiąże się najczęściej z pewnym nastawieniem osób młodych wobec własnej kondycji fizycznej; tylko nieliczni respondenci kupili go ze względu na zły stan zdrowia.

Tabela 5

Wyposażenie gospodarstw domowych w rowery, sprzęt sportowy i rekreacyjny oraz treningowo-rehabilitacyjny	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1998	1999	2002
	w procentach		
Rowery	-	-	77
Sprzęt sportowy, rekreacyjny (narty, łódź itp.)	-	-	14
Sprzęt treningowo-rehabilitacyjny do ćwiczeń	7	5	6

WSKAŹNIKI UPOWSZECHNIENIA DÓBR W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

W opracowaniu z roku '98³, dotyczącym powszechności różnego rodzaju dóbr, wyróżnione były trzy grupy artykułów użytkowych, które określiliśmy jako występujące:

- **często** (pralki automatyczne, zamrażarki, telefony, magnetowidy, radia i magnetofony stereofoniczne oraz aparaty fotograficzne);
- **rzadko** (odtwarzacze płyt kompaktowych, kuchnie mikrofalowe, odbiorniki telewizji satelitarnej, komputery);
- **sporadycznie** (pralko-suszarki, zmywarki do naczyń, kamery wideo, konsole do gier komputerowych, zbiory kaset wideo, zbiory płyt kompaktowych oraz sprzęt treningowo-rehabilitacyjny).

³ Por. komunikat CBOS „Zasoby dóbr trwałego użytku w społeczeństwie polskim”, marzec '98.

Dla celów porównawczych tę samą metodę zastosowaliśmy także w roku '99⁴ i obecnie, chociaż liczby gospodarstw domowych wyposażonych w określone dobra znacznie się nieraz zmieniały. Niektóre z urządzeń należy dziś w istocie zaliczyć do innej kategorii niż uprzednio. Ponadto pojawiły się dobra, które wcześniej nie występowały, a obecnie należałoby je uwzględnić. Z tego powodu w tabeli 6 zamieszczamy dane dwojakiego rodzaju - zarówno te porównywalne bezpośrednio do danych z lat '98 i '99, jak i (w ostatniej kolumnie) uwzględniające nowe rodzaje dóbr, co oznacza, iż w obliczeniach nowych wskaźników braliśmy pod uwagę większą liczbę przedmiotów i urządzeń oraz że w niektórych przypadkach dane dobro znalazło się w innej kategorii (ze względu na powszechność występowania) niż uprzednio.

Z zastosowanej klasyfikacji wyposażenia gospodarstw domowych wyłączyliśmy domy, mieszkania własnościowe, samochody oraz działki (rekreacyjne i budowlane), a także lodówki, telewizory kolorowe i odkurzacze oraz dostęp do telewizji kablowej. Posiadanie nieruchomości (domów, działek itp.) jest czymś nieporównywalnym z najdroższym nawet wyposażeniem w sprzęt i urządzenia domowe. O wyeliminowaniu lodówek, odkurzaczy i telewizorów kolorowych zadecydował stopień ich upowszechnienia, który można nazwać „nasyconym” - ma je od 93% do 96% gospodarstw domowych. Oznacza to, że posiadanie ich należy do standardu wyposażenia niemal każdej rodziny i przestało być wyznacznikiem położenia materialnego czy też wskaźnikiem zróżnicowania potrzeb. Jeśli zaś chodzi o odbiór telewizji kablowej, to dostęp do niej zależy nie tylko od indywidualnej decyzji abonenta, ale także od rozwoju sieci kablowej.

Za dobra występujące **często** uznaliśmy obecnie takie, które ma około połowy lub więcej gospodarstw domowych. Są to: pralki automatyczne, zamrażarki, telefony stacjonarne, magnetowidy, radia i magnetofony stereofoniczne, zwykle aparaty fotograficzne oraz telefony komórkowe, odtwarzacze płyt kompaktowych (CD) i rowery (które poprzednio nie były uwzględniane z innych powodów). Brak w gospodarstwie domowym dóbr tak powszechnie

⁴ Por. komunikat CBOS „Dobra trwałego użytku w gospodarstwach domowych”, maj '99.

występujących wywiera swego rodzaju społeczną presję i wzbudza często chęć ich posiadania - dorównania innym - zwłaszcza wśród osób młodszych i o wyższych dochodach.

Tylko co dwudziesty respondent twierdzi, że w jego gospodarstwie domowym nie ma żadnego z wymienionych urządzeń lub jest tylko jedno, natomiast prawie dwie trzecie ankietowanych (64%) deklaruje, że ma w swych gospodarstwach co najmniej sześć - a więc większość dóbr z tej listy.

Tabela 6

Poziom wyposażenia gospodarstw domowych	Wskazania respondentów według terminów badań			
	1998	1999	2002	2002*
	w procentach			
Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi często (pralka automatyczna, zamrażarka, telefon, magnetowid, radio stereofoniczne, magnetofon stereofoniczny, aparat fotograficzny)				(+telefon komórkowy, odtwarzacz CD, rower)
Nieposiadające żadnego dobra lub tylko 1	17	15	7	5
Posiadające 2 - 3 dobra	23	24	20	12
Posiadające 4 - 5 dóbr	31	26	31	19
Posiadające 6 - 7 dóbr	30	34	42	23
Posiadające 8 - 10 dóbr	-	-	-	41
Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi rzadko (odtwarzacz płyt CD, kuchnia mikrofalowa, telewizja satelitarna, komputer)				(+książki 50 szt., płyty CD 20 szt.; - odtwarzacz CD)
Nieposiadające żadnego dobra	56	50	35	34
Posiadające 1 dobro	24	27	25	22
Posiadające 2 dobra	13	16	21	19
Posiadające 3 - 4 dobra	7	8	19	21
Posiadające wszystkie 5 dóbr	-	-	-	4
Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi sporadycznie (pralko-suszarka, zmywarka do naczyń, kamera wideo, konsola do gier komputerowych, sprzęt treningowo-rehabilitacyjny, zbiór płyt CD, zbiór kaset wideo)				(+odtwarzacz DVD, płyty DVD, sprzęt sportowy, aparat fotograficzny cyfrowy; - płyty CD)
Nieposiadające żadnego dobra	71	68	57	62
Posiadające 1 dobro	21	19	24	20
Posiadające 2 dobra	5	9	12	9
Posiadające 3 - 7 dóbr	3	4	7	8
Posiadające 8 - 10 dóbr	-	-	-	(0.3)

* W kolumnie tej zamieściliśmy dane odnoszące się do pełnej listy dóbr (innej niż w latach poprzednich), o posiadanie których pytaliśmy w tegorocznym sondażu

Im wyższy poziom wykształcenia, tym więcej osób ma wszystkie lub prawie wszystkie te dobra, i odwrotnie - im niższy, tym więcej gospodarstw niewyposażonych w nie lub mających tylko niektóre z nich. Przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji w większości mają je wszystkie lub prawie wszystkie. Tak wyposażone gospodarstwa domowe występują też tym częściej, im respondenci są młodszy (zob. tabele aneksowe).

Jeśli posłużymy się danymi porównywalnymi z wynikami dwóch poprzednich sondaży - biorąc pod uwagę tylko siedem dóbr - zauważymy znaczny wzrost odsetka ankietowanych posiadających wszystkie lub prawie wszystkie wymienione dobra: obecnie ma je ponad dwie piąte badanych, tak jak przy uwzględnieniu pełnej listy dóbr. Stopniowo zmniejszał się w tych latach odsetek gospodarstw nieposiadających ich wcale lub mających tylko jedno z nich.

Dobra zaliczone do występujących **rzadko** (dawniej także odtwarzacz płyt kompaktowych, a obecnie kuchnia mikrofalowa, odbiornik telewizji satelitarnej, komputer oraz zbiory książek i płyt CD) ma od 25% do 36% gospodarstw. Tworzą one kategorię dóbr „pożądanych” - o czym świadczy liczba nabytych w ostatnich latach kuchenek mikrofalowych i odtwarzaczy CD - ale nadal dostępnych dla zamożniejszych.

Więcej niż połowa badanych nie ma obecnie żadnego z tych dóbr lub ma nie więcej niż jedno, a tylko co czwarty respondent posiada większość wymienionych dóbr.

Porównując nasycenie gospodarstw dobrami występującymi *rzadko* (dla czterech dóbr) odnotujemy, że w ostatnich latach pod tym względem zaszły bardzo duże zmiany - przeszło dwukrotnie zwiększył się odsetek posiadających większość tych dóbr, a znacznie zmalał odsetek niemających żadnego.

Te same społeczne różnicowania, jakie odnotowaliśmy, gdy chodzi o posiadanie dóbr występujących *często*, spotykamy w przypadku dóbr określonych jako *rzadkie*. Trzeba dodać, że w przypadku tej kategorii dóbr nie posiada ich wcale w swoich gospodarstwach domowych więcej niż połowa emerytów i rencistów oraz prawie połowa rolników, bezrobotnych i jedna trzecia robotników (zob. tabele aneksowe).

Dobra najrzadsze w gospodarstwach domowych - określone jako występujące **sporadycznie** - w większości mogą być uważane za symbole zamożności. Należą do nich: pralko-suszarki, zmywarki do naczyń, kamery wideo, konsole do gier komputerowych, sprzęt

treningowo-rehabilitacyjny, zbiór kaset wideo powyżej 30 sztuk, a uprzednio także zbiór płyt CD, który obecnie przeszedł do kategorii dóbr *rzadkich*. Ponadto obecnie doszły do tej grupy takie dobra, jak: odtwarzacz DVD i płyty DVD, sprzęt sportowo-rekreacyjny i cyfrowy aparat fotograficzny.

Większość badanych - ponad trzy piąte - nie ma w swoim gospodarstwie domowym żadnego z tych dóbr, a co piąty posiada tylko jedno z nich. Bardzo nieliczni respondenci (mniej niż 1% ogółu) mają większość z wymienionych urządzeń i dóbr. Stopniowo jednak przybywa gospodarstw wyposażonych w nie, a maleje odsetek nieposiadających żadnego.

Im ankietowani są lepiej wykształceni i sytuowani, tym częściej deklarują posiadanie tych dóbr. Żadnego z dóbr określanych jako *sporadyczne* nie ma tylko jedna trzecia badanych z wyższym wykształceniem i aż cztery piąte z wykształceniem podstawowym (zob. tabele aneksowe).

Podkreślmy, że ze wszystkimi rodzajami dóbr, wyróżnionymi ze względu na częstość występowania (nie tylko z tymi, które występują rzadziej), wiąże się, oczywiście, postrzeganie przez respondentów i ocena własnych warunków materialnych (tzn. warunków materialnych gospodarstwa domowego, w jakim żyją) - im więcej dóbr, tym więcej ocen dobrych, a im mniej, tym więcej ocen złych - oraz, zapewne, poczucie upośledzenia, gdy się nie ma różnych rzeczy, które mają inni.

Mimo kryzysu gospodarczego w ostatnich latach wzrosła liczba ankietowanych (prawie do trzech czwartych) posiadających własny dom czy mieszkanie. Zwiększyła się też znacznie liczba gospodarstw domowych wyposażonych w pralki automatyczne i zamrażarki, telefony stacjonarne oraz komórkowe, sprzęt audio i wideo, komputery i kuchenki mikrofalowe.

Stopień nasycenia gospodarstw domowych dobrami trwałego użytku jest jednak społecznie bardzo zróżnicowany, nawet w przypadku tych urządzeń i przedmiotów, które są często spotykane. Widoczne jest zwłaszcza upośledzenie gospodarstw domowych osób najstarszych, emerytów i rencistów. Do istotnych czynników różnicujących wyposażenie gospodarstw domowych należy przede wszystkim poziom wykształcenia i powiązany z nim charakter potrzeb, a w mniejszym stopniu - sama sytuacja materialna.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi często (pralka automatyczna, zamrażarka, telefon, magnetowid, radio stereofoniczne, magnetofon stereofoniczny, aparat fotograficzny, telefon komórkowy, odtwarzacz CD, rower). 1 - Nieposiadające żadnego z wymienionych dóbr; 2 - Posiadające 1 dobro; 3 - Posiadające 2-3 dobra; 4 - Posiadające 4-5 dóbr; 5 - Posiadające 6-7 dóbr; 6 - Posiadające 8-9 dóbr; 7 - Posiadające 10 dóbr

	(%)							
	1	2	3	4	5	6	7	Liczba osób
Ogółem	2	3	12	19	23	29	12	1060
Płeć								
Mężczyźni	2	2	9	20	22	30	15	506
Kobiety	2	3	15	18	24	27	10	554
Wiek								
18-24 lat	0	0	5	13	24	37	20	164
25-34	1	2	5	14	26	34	19	191
35-44	1	2	3	18	24	39	13	194
45-54	2	2	8	20	26	32	9	221
55-64	3	2	18	31	23	16	7	121
65 lat i więcej	5	9	37	22	15	7	5	170
Miejsce zamieszkania								
Wies	2	2	12	21	28	24	10	389
Miasto do 20 tys.	1	2	12	20	23	31	12	144
20-100 tys.	1	2	13	21	21	29	11	194
101-500 tys.	2	5	12	14	24	32	12	200
501 tys. i więcej mieszk.	4	4	9	15	15	33	21	134
Wykształcenie								
Podstawowe	4	8	25	25	17	17	5	258
Zasadnicze zawodowe	1	1	12	21	35	22	8	323
Średnie	1	1	6	16	20	38	19	361
Wyższe	2	1	4	10	18	43	21	118
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	1	0	2	6	16	47	29	61
Prac.umysł.niż.szczebła	2	0	1	15	18	48	16	91
Pracownicy fiz. - umysł.	0	0	4	14	27	37	18	98
Robotnicy wykwalifikowani	3	0	8	18	36	25	10	78
Robotnicy niewykwalifik.	1	3	5	39	19	20	12	50
Rolnicy	0	2	7	14	36	42	0	65
Pracujący na własny rach.	0	0	2	9	17	44	28	40
Bierni zawodowo								
Renciści	3	5	25	30	21	12	5	119
Emeryci	4	7	31	22	18	12	5	193
Uczniowie i studenci	0	2	3	6	17	42	30	93
Bezrobotni	2	5	7	21	35	25	4	119
Gospodynie domowe i inni	0	2	11	28	21	24	14	53
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	1	0	5	22	16	41	16	154
spółce wiaścicieli								
prywatnych i państwa	2	1	8	4	24	40	21	74
sekt. pryw. poza rolnict.	1	0	2	15	27	35	19	199
prywatnym gosp. rolnym	0	2	6	16	37	38	0	71
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	0	3	12	31	29	18	7	151
300-399	1	0	9	18	28	31	13	101
400-599	2	1	10	22	24	27	13	189
600-800	2	4	21	13	19	32	8	166
Powyżej 800 zł	2	2	11	20	21	22	22	127
Ocena własnych war. mater.								
Złe	3	5	15	29	23	19	6	379
Średnie	1	2	12	17	26	30	12	476
Dobre	1	1	6	6	17	43	26	205
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	3	4	15	17	20	29	12	78
Raz w tygodniu	1	2	11	20	25	27	14	558
1-2 razy w miesiącu	3	4	9	20	25	29	10	150
Kilka razy w roku	2	3	12	19	23	34	6	182
W ogóle nie uczestniczy	2	4	19	16	16	25	18	91
Poglądy polityczne								
Lewica	1	1	10	18	24	36	10	252
Centrum	1	2	9	16	25	29	18	336
Prawica	1	3	12	20	22	27	14	205
Trudno powiedzieć	4	5	18	23	21	22	7	267

Tabela 2. Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi rzadko (kuchnia mikrofalowa, telewizja satelitarna, komputer, zbiór książek powyżej 50 sztuk, zbiór płyt CD). 1 - Nieposiadające żadnego z wymienionych dóbr; 2 - Posiadające 1 dobro; 3 - Posiadające 2 dobra; 4 - Posiadające 3 dobra; 5 - Posiadające 4 dobra; 6 - Posiadające wszystkie 5 dóbr

	(%)						
	1	2	3	4	5	6	Liczba osób
Ogółem	34	22	19	13	8	4	1060
Płeć							
Mężczyźni	31	22	19	15	9	5	506
Kobiety	37	23	18	11	8	3	554
Wiek							
18-24 lat	20	26	14	21	14	5	164
25-34	28	20	26	9	12	4	191
35-44	26	16	27	18	8	4	194
45-54	29	24	19	17	6	5	221
55-64	38	31	17	6	6	1	121
65 lat i więcej	67	20	6	4	0	3	170
Miejsce zamieszkania							
Wieś	47	19	16	9	5	3	389
Miasto do 20 tys.	23	32	19	15	8	2	144
20-100 tys.	27	28	21	13	7	4	194
101-500 tys.	32	19	20	16	8	5	200
501 tys. i więcej mieszk.	22	20	19	18	16	5	134
Wykształcenie							
Podstawowe	58	21	11	5	2	2	258
Zasadnicze zawodowe	39	26	16	14	4	3	323
Średnie	20	24	26	14	12	4	361
Wyższe	11	13	22	24	20	10	118
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	5	10	26	24	24	11	61
Prac. umysł. niż. szczebla	11	21	22	26	17	3	91
Pracownicy fiz.- umysł.	11	29	30	17	6	7	98
Robotnicy wykwalifikowani	32	21	27	17	4	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	35	38	14	7	0	6	50
Rolnicy	48	20	20	8	0	4	65
Pracujący na własny rach.	5	25	33	22	11	4	40
Bierni zawodowo							
Renciści	57	20	12	7	3	1	119
Emeryci	58	23	10	3	1	4	193
Uczniowie i studenci	9	20	17	25	26	4	93
Bezrobotni	46	23	16	9	4	1	119
Gospodynie domowe i inni	32	22	18	9	14	5	53
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	15	23	23	21	15	4	154
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	15	14	26	23	13	9	74
sekt. pryw. poza rolnict.	18	28	25	17	6	5	199
prywatnym gosp. rolnym	46	20	21	7	2	4	71
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	51	20	19	8	2	0	151
300-399	35	28	21	8	8	0	101
400-599	31	19	23	16	7	4	189
600-800	36	22	15	15	7	6	166
Powyżej 800 zł	24	25	15	17	16	4	127
Ocena własnych war. mater.							
Źłe	47	22	18	8	3	1	379
Średnie	33	25	17	14	8	3	476
Dobre	11	17	23	20	18	11	205
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	34	20	18	16	7	4	78
Raz w tygodniu	34	23	19	14	7	2	558
1-2 razy w miesiącu	41	20	15	12	5	7	150
Kilka razy w roku	30	24	22	11	9	4	182
W ogóle nie uczestniczy	28	20	18	8	18	7	91
Poglądy polityczne							
Lewica	27	24	20	15	8	5	252
Centrum	30	23	20	14	8	5	336
Prawica	31	23	17	14	13	3	205
Trudno powiedzieć	47	20	18	8	4	2	267

Tabela 3. Nasylenie gospodarstw domowych dobrami występującymi **sporadycznie** (pralko-suszarka, zmywarka do naczyń, kamera wideo, konsola do gier komputerowych, sprzęt treningowo-rehabilitacyjny, odtwarzacz DVD, płyty DVD, sprzęt sportowy, aparat fotograficzny cyfrowy, zbiór kaset wideo). 1 - Nieposiadające żadnego z wymienionych dóbr; 2 - Posiadające 1 dobro; 3 - Posiadające 2 dobra; 4 - Posiadające 3 dobra; 5 - Posiadające 4 - 10 dóbr

	(%)					Liczba osób
	1	2	3	4	5	
Ogółem	62	20	9	5	4	1060
Płeć						
Meżczyźni	59	21	9	7	4	506
Kobiety	65	20	9	3	3	554
Wiek						
18-24 lat	49	23	10	12	5	164
25-34	51	27	12	7	3	191
35-44	56	20	13	5	6	194
45-54	62	23	9	3	3	221
55-64	75	17	4	0	4	121
65 lat i więcej	86	10	2	2	1	170
Miejsce zamieszkania						
Wieś	69	19	6	4	3	389
Miasto do 20 tys.	56	26	10	3	4	144
20-100 tys.	68	16	6	6	3	194
101-500 tys.	57	22	12	4	4	200
501 tys. i więcej mieszk.	47	22	15	10	6	134
Wykształcenie						
Podstawowe	80	14	3	2	1	258
Zasadnicze zawodowe	68	21	7	2	2	323
Średnie	54	22	11	9	4	361
Wyższe	33	29	19	8	12	118
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	29	26	18	14	13	61
Prac.umysł.niż.szczębla	46	33	13	5	3	91
Pracownicy fiz.- umysł.	53	25	16	3	3	98
Robotnicy wykwalifikowani	68	27	5	0	0	78
Robotnicy niewykwalifik.	80	12	2	0	6	50
Rolnicy	74	12	9	5	0	65
Pracujący na własny rach.	46	23	14	2	15	40
Bierni zawodowo						
Renciści	75	17	5	1	1	119
Emeryci	82	13	2	1	2	193
Uczniowie i studenci	40	21	12	18	8	93
Bezrobotni	65	21	6	7	0	119
Gospodynie domowe i inni	53	18	16	5	7	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	47	32	14	4	3	154
spółce właścicieli	47	23	17	5	9	74
prywatnych i państwa	58	22	8	4	7	199
sekt. pryw. poza rolnict.	76	12	7	5	0	71
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	65	26	4	4	1	151
300-399	64	26	9	0	1	101
400-599	64	19	8	4	4	189
600-800	61	19	12	4	4	166
Powyżej 800 zł	52	25	10	6	6	127
Ocena własnych war. mater.						
Złe	75	16	4	4	1	379
Średnie	63	22	8	4	3	476
Dobre	36	24	19	10	10	205
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	68	11	9	6	5	78
Raz w tygodniu	63	21	9	4	3	558
1-2 razy w miesiącu	59	21	8	7	5	150
Kilka razy w roku	61	19	10	6	4	182
W ogóle nie uczestniczy	58	25	9	3	5	91
Poglądy polityczne						
Lewica	56	25	12	4	3	252
Centrum	61	20	10	4	5	336
Prawica	60	18	8	10	4	205
Trudno powiedzieć	72	17	5	3	3	267